

Абакіна І. Є. викладач кафедри професійної психології
Навчально-наукового гуманітарного інституту
Національної академії СБУ
<https://orcid.org/0009-0006-4055-734X>

Кранівіна Н. В. старший викладач кафедри професійної
психології Навчально-наукового гуманітарного
інституту Національної академії СБУ
<https://orcid.org/0000-0001-7402-9533>

СУЧАСНИЙ ІМІДЖ УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ В УМОВАХ ВІЙНИ

У статті здійснено аналіз сучасного іміджу українських військових в умовах війни, визначено його вплив на різні аспекти суспільного життя, охарактеризовано основні прийоми та психотехнології іміджування військових в медіапросторі.

Ключові слова: імідж; поведінка; психотехнології; прийоми іміджування; особистісні якості.

Вступ. Війна, що здійснюється на території України ставить завдання щодо формування та підтримки позитивного іміджу українських військовослужбовців. Дослідження впливу іміджу на патріотичні настрої населення, ставлення міжнародного співтовариства до подій що відбуваються в Україні у зв'язку зі збройною агресією рф. Ефективність проведення військових операцій та підтримка ветеранів є важливим завданням для підвищення ефективності протидії військової агресії з боку рф, захисту суверенітету та територіальної цілісності України. Урахування динаміки змін іміджу на різних стадіях військового стану дозволить розробити ефективніші комунікаційні стратегії та вплинути на суспільні настрої під час воєнного стану.

Метою статті є аналіз сучасного іміджу українських військових в умовах війни на території України та визначення його впливу на різні аспекти суспільного життя. Стаття спрямована на виявлення позитивних та негативних характеристик іміджу військових в умовах війни, виокремлення та характеристику прийомів та психотехнологій іміджування.

У межах реалізації зазначеної мети у статті буде здійснено аналіз таких ключових аспектів яка: сучасний імідж українських військовослужбовців в медійному просторі в умовах військової агресії з боку рф; вплив іміджу військовослужбовця на підтримку населенням, забезпечення національної безпеки та територіальної цілісності.

Теоретичне підґрунтя. В складних умовах сьогодення науковці та практики приділяють значну увагу питанням іміджу

військовослужбовців. Так, зокрема, В. Алещенко всебічно вивчає психологічні умови формування майбутнього офіцера Збройних сил України [1], Л. Беліченко – особливості формування іміджу офіцера та відповідний міжнародний досвід [2; 3]. До того ж, Я. Дроздовський та В. Ярош актуалізують в своїх дослідженнях проблеми формування і розвитку бренду України на міжнародній арені [4], а М. Мухін – рейтингу армій світу [7]. Загалом питання сучасного іміджу фахівця, у тому числі й безпекового профілю, розглядаються як в наукових публікаціях, так і в навчальних посібниках [5; 6].

Отже, проблематика сучасного іміджу українських військових в умовах війни потребує всебічного дослідження, результати якого мають бути впроваджені в різноманітні сфери формування та розвитку особистості військовослужбовця.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використовувався комплекс взаємопов'язаних теоретичних методів: аналіз наукової літератури, порівняння, систематизація і класифікація, отриманої у результаті теоретико-емпіричного аналізу інформації.

Результати і обговорення. Проводячи дослідження особливостей формування та впливу іміджу конкретних осіб та соціальних груп на суспільство, ми з'ясували, що імідж особи створюється як суто вольовим свідомим процесом, так і несвідомим через сприйняття зовнішніх проявів, поведінки, комунікаційних зусиль, а також через медійну репрезентацію.

Це концептуальне уявлення відображає важливість іміджу у формуванні враження про будь-яку особу, у тому числі й військових. В умовах сьогодення в медійному просторі імідж військових впливає на формування громадської думки, психічний стан населення та ставлення до військових дій. До того ж, він може містити різнопланові елементи, зокрема такі як:

- позитивні психологічні характеристики військових (толерантність, турботливість, співпереживання, стійкість, витривалість, мотивованість, мужність тощо);

- прояви героїзму та професіоналізму;

- емоційні регулятори (тобто, викликати емоційні реакції, що впливають на підтримку військових дій та патріотичний настрій громадян).

Поняття імідж знаходиться у тісному взаємозв'язку з такими категоріями, як потреби (орієнтація іміджів, що сприймаються аудиторією), мотивація (використання іміджу для більш ефективного соціального впливу і через формування мотивів), стереотип (у формуванні іміджу бере участь безліч стереотипів, зокрема групових ірраціональних), громадська думка/репутація (інформація, що закріпилася у свідомості людей, зумовлена діяльністю з формування іміджу), образ (в іміджі відображається ставлення соціальних груп до актуальних явищ, що становлять суспільний інтерес). Варто зазначити, що поняття «імідж», у тому числі, відображає й сприйняття військових та їх дій, демонстрацію в медійному просторі зазначених феноменів, а також роль цього сприйняття в формуванні ставлення населення та його підтримки військовослужбовців в умовах воєнного стану. Насамперед, позитивний імідж військовослужбовців формує довіру як до окремого військового, так і до Збройних Сил України та держави у цілому.

Щодо ролі медіа в формуванні іміджу українських військовослужбовців, слід зазначити, що вони є досить важливими в сучасних умовах, особливо в умовах воєнного стану, де медіа, фактично виступають як посередник між сектором безпеки і оборони, впливаючи на сприйняття та реакцію їхню професійну діяльність. Імідж військовослужбовця

зазвичай розглядають як збірний образ, який сформувався у свідомості громадськості і зафіксований в медіа. Цей образ має вагомий психологічний компонент та висуває певні вимоги до особистості військовослужбовця, зокрема: психофізіологічні, інтелектуальні, мотиваційні, емоційно-вольові, що реалізуються у відповідних професійних якостях і є основою його професіогенезу.

Медіа мають можливість використовувати різноманітні канали інформації, такі як телебачення, радіо, газети, інтернет-видання, соціальні мережі та інші платформи. Ці медійні засоби розповсюджують інформацію про перебіг військових дій та досягнення збройними силами у сфері відсічі збройної агресії. Вони створюють образ військових, новітніх цінностей, впливаючи на сприйняття населенням цих аспектів.

Аналізуючи інформацію в медіа щодо формуванні іміджу військовослужбовця зазначимо, що медіа створюють та підтримують імідж українських військовослужбовців завдяки таким прийомам як:

- *інформаційний репортаж*, де засоби медіа відображають реальні події та дії військових, надаючи суспільству можливість побачити їхні досягнення та ризики;

- *експертні коментарі*, коли військові експерти та аналітики розглядають військові аспекти протидіяти збройної агресії надаючи контекст та роз'яснення для громадськості;

- *спеціальні програми*, завдяки яким вирішуються питання, що пов'язані з військовим побутом, тренуванням, досвідом та ветеранською інтеграцією;

- *емоційне враження*, в результаті яких медіа можуть викликати емоційні реакції глядачів, залежно від поданої інформації;

- *порівняння з міжнародними стандартами*, де медіа можуть порівнювати українських військових з їхніми колегами з інших країн, впливаючи на сприйняття їхньої професійності та відданості.

Отже, медіа відіграють важливу роль у формуванні іміджу військовослужбовців, презентуючи їхню самовіддану службу. Підтримують віру та надію населення в якнайшвидшу перемогу України у війні з

росією. Це може суттєво впливати на підтримку військовослужбовців, які цілеспрямовані на захист суверенітету територіальну цілісності та відбиття збройної агресії.

Вплив іміджу українських військових на громадську думку та психоемоційний стан населення є важливим комплексним процесом підтримання бойового духу та витривалості. Медійний імідж може здійснювати важливий вплив на сприйняття та реакцію суспільства на військові події.

До того ж, слід враховувати, що імідж може здійснювати як позитивний, так і негативний вплив. Так, позитивний імідж військових, зокрема, сприяє:

- формуванню схвального сприйняття громадянами їхніх дій та внеску у перемогу;
- відображенню героїзму й професіоналізму;
- освідомленню відданості військових своєму народу;
- зміцненню патріотичних настроїв та підтримки громадськості;
- підсиленню довіри та поваги до військовослужбовців;
- активізації волонтерської діяльності на підтримку військових.

В міжнародних медіа імідж військових може впливати на сприйняття конфлікту міжнародною спільнотою. Міжнародне співтовариство формує свою думку про ситуацію в Україні на основі медійних повідомлень. Тому важливо аналізувати, як імідж українських військових впливає на підтримку України в світовому співтоваристві.

Проте, негативний імідж військових, навпаки, може формувати сумніви та певну недовіру, призвести до почуття розчарування, безпорадності та страху, викликати обурення та невдоволення окремими результатами їхніх дій та певним чином впливати на психічний стан громадян. При цьому зауважимо, що психічний стан населення може бути пов'язаний і зі сприйняттям іміджу військових та зміцнювати моральний дух громадськості, викликаючи патріотичні почуття та віру в перемогу.

На формування іміджу, насамперед, впливає медійна репрезентація військових. Час війни вимагає дотримання балансу між роллю героїв, як захисників народу і нації та реальною роллю військових на полі бою.

Середньостатистичному споживачеві медійних повідомлень досить часто складно відрізнити професійну військову діяльність та їхні дії у звичайному житті. Це може вплинути на ставлення громадян до військових та їхню підтримку.

Роль створених образів та символів незламності, самовідданості, мужності військових не може бути недооціненою, так як вони відтворюють певні цінності, аспекти патріотизму у справі забезпечення суверенітету та територіальної цілісності, забезпечення безпеки населення України. Водночас умови війни підсилюють їх значення, роблячи їх символами опору та єдності.

Зазначені символи є досить важливими у формуванні враження про військову службу. Вони можуть викликати такі емоції як співчуття, гордість чи навіть сумнів. При цьому, зазначимо, що умови війни додають емоційного заряду й іншим символам, таким як прапор, військова форма тощо. Медійний імідж також впливає на психічний стан громадян, віру, може підняти моральний дух та формувати впевненість у перемозі, водночас негативні зображення можуть викликати розчарування та втрату надії.

Медійний імідж формується завдяки використанню різноманітних психотехнологій, які впливають на свідомість або підсвідомість людини за допомогою певним чином організованої іміджеформуючої інформації. Інформація про військових може бути безпосередньою (прямою) – такою, що надходить до цільової аудиторії безпосередньо від них, і опосередкованою – такою, що доноситься до громадськості від інших людей у вигляді їхньої думки. До таких технологій відносять:

- позиціонування іміджу через історії, швидке донесення інформації з передової;
- однозначне трактування повідомлень;
- формування відносин на основі довіри;
- демонстрація прикладів героїзму з боку військових та їх звичного до того мирного життя;
- історичні порівняння з героїчним минулим;
- оприлюднення прикладів взаємодопомоги та підтримки цивільного населення тощо.

Питання психології

До того ж, формування іміджу військових на основі довіри засобами психологічних технологій можна здійснювати й в ІТ-сфері шляхом створення «живих історій» про них, рефреймінг змісту/контексту, позиціонування, позитивні новини; а також технології віртуальної реальності інтернету (медіавірусів, веб-хвилі, мемів).

Усвідомлення, у свою чергу, військовими власної місії в умовах війни та професійних цінностей визначає їхні особистісні якості, що можуть бути сприйняті і оцінені цивільним населенням. До таких якостей, зокрема, доцільно віднести: характер – стиль ставлення особистості військовослужбовця до суспільства, служби, людей і звичні манери його поведінки в соціальному середовищі, зумовлені життєвими впливами і вихованням; загальні здібності – система інтелектуальних властивостей особистості, яка забезпечує продуктивність в оволодінні необхідними знаннями; спеціальні здібності – система властивостей особистості, яка забезпечує досягнення високих результатів в спеціальній сфері діяльності; професійний досвід – сукупність умінь, знань військовослужбовця, накопичених при освоєнні професійних завдань і виконанні їх, частина життєвого досвіду особистості; комунікація – система і змісти міжособистісних стосунків.

Проведений нами аналіз сучасного іміджу українських військових в медійному просторі та його динаміки в умовах війни є невід'ємною частиною розуміння впливу медіа на громадян, підтримку військових дій та сприйняття конфлікту як внутрішнього, так і міжнародного.

Висновки. Аналізуючи вплив іміджу українських військовослужбовців в умовах воєнного стану, коли здійснюється агресія з боку РФ, слід зазначити, що сучасний медійний простір виконує ключову роль у формуванні іміджу військових, і це має великий вплив на різні аспекти життєдіяльності українського суспільства.

Важливість взаємодії між іміджем військових та патріотичним настроєм

громадян полягає в тому, що ця спільна динаміка може забезпечувати більшу стійкість та єдність нації у часи війни. Аналіз позитивних та негативних аспектів іміджу військовослужбовців допоможе в розробці рекомендації щодо підвищення рівня підтримки населенням та в свою чергу сприятиме забезпеченню національній безпеки населення України.

До основних прийомів формування іміджу військових в медіапросторі слід віднести: інформаційний репортаж, експертні коментарі, спеціальні програми, емоційне враження, порівняння з міжнародними стандартами тощо.

Формуванню іміджу військових у медіапросторі сприяє використання низки психотехнологій, що здійснюють певний вплив на свідомість та поведінку громадян, які перебувають в умовах війни. До таких технологій відносять: позиціонування іміджу через історії, швидке донесення інформації з передової; однозначне трактування повідомлень; формування відносин на основі довіри; демонстрація прикладів героїзму з боку військових та їх звичного до того мирного життя; історичні порівняння з героїчним минулим; оприлюднення прикладів взаємодопомоги та підтримки цивільного населення; технології віртуальної реальності інтернету тощо.

Успішно сформований імідж військових також може позитивно впливати на підтримку та інтеграцію ветеранів після військової служби. Відчуття гідності та патріотизму, створені медійним іміджем, можуть сприяти легшій соціальній адаптації та доступу до роботи для ветеранів. В той же час, негативне ставлення до військових може ускладнити їхню реінтеграцію та соціальну інтеграцію.

Імідж українських військових в медійному просторі є важливим чинником, що впливає на психологічний стан громадян, підтримку військових дій та соціальну інтеграцію ветеранів. Його вірне відображення та врахування допомагають підтримати національний дух, сприяють патріотизму та зміцнюють єдність нації у складні часи.

Список використаних джерел

1. Алещенко, В. (2016). Психологічні умови формування іміджу майбутнього офіцера Збройних сил України. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Психологічні науки. №1, 5-18. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnarv_pn_2016_1_3.

Питання психології

2. Беліченко, Л. О. (2023). Міжнародний досвід формування іміджу офіцера Вісник Національного університету оборони України. 1 (71).
3. Беліченко, Л. О. (2023). Формування позитивного іміджу фахівця: ознаки, механізми та технології. Вісник Національного університету оборони України. 2 (72). С.12-20.
4. Дроздовский, Я. П., & Ярош, В. В. (2018). Проблеми формування і розвитку бренду України на міжнародній арені. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 22, частина 1. С. 106-109.
5. Иванова, Н. Г., Компанцева, Л. Ф., Крапивина, Н. В., Паливода, О. О., Герман, Л. В., & Строгий, В. И. (2021). Імідж сучасного менеджера : навч. посіб. Київ : НА СБУ. 136 с.
6. Митцева, О. С. (2018). Професійний імідж фахівця: суть, функції, структура. Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія». Харків. Вип. 59. 191-200.
7. Мухін, М. (2022). Рейтинг армій світу. Яка армія найсильніша та як це визначають? eSSUIR <https://chas.news/current/reiting-armii-svitu-yaka-armiya-naisilnisha-ta-yak-tse-viznachayut>.

References

1. Aleshchenko, V. (2016). Psykholohichni umovy formuvannya imidzhu maibutnoho ofitsera Zbroinykh syl Ukrainy. Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Seriya: Psykholohichni nauky [Psychological conditions of forming the image of a future officer of the Armed Forces of Ukraine. Collection of scientific works of the National Academy of the State Border Service of Ukraine. Series: Psychological sciences], №1, 5-18. Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnprv_pn_2016_1_3. (in Ukrainian)
2. Belichenko, L. O. (2023). Mizhnarodnyi dosvid formuvannya imidzhu ofitsera Visnyk Natsionalnoho universytetu obrony Ukrainy [International experience of forming an officer's image. Bulletin of the National University of Defense of Ukraine]. 1 (71). (in Ukrainian)
3. Belichenko, L. O. (2023). Formuvannya pozytyvnoho imidzhu fakhivtsia: oznaky, mekhanizmy ta tekhnolohii. Visnyk Natsionalnoho universytetu obrony Ukrainy [Formation of a positive image of a specialist: signs, mechanisms and technologies. Bulletin of the National Defense University of Ukraine]. 2 (72). S.12-20. (in Ukrainian)
4. Drozdovskyi, Ya. P., & Yarosh, V. V. (2018). Problemy formuvannya i rozvytku brendu Ukrainy na mizhnarodnii areni. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu [Problems of formation and development of the brand of Ukraine in the international arena. Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University]. Vypusk 22, chastyna 1. S. 106-109. (in Ukrainian)
5. Ivanova, N. H., Kompantseva, L. F., Krapivina, N. V., Palyvoda, O. O., Herman, L. V., & Strohyi, V. I. (2021). Imidzh suchasnoho menezhnera : navch. posib. [The image of a modern manager: educat. manual]. Kyiv : NA SBU. 136 s. (in Ukrainian)
6. Myttseva, O. S. (2018). Profesiinyi imidzh fakhivtsia: sut, funktsiini, struktura. Zbirnyk naukovykh prats «Pedahohika ta psykholohiia» [Professional image of a specialist: its essence, functions, structure. Collection of scientific works "Pedagogy and psychology"]. Kharkiv. Vyp. 59. 191-200. (in Ukrainian)
7. Mukhin, M. (2022). Reitynh armii svitu. Yaka armiia naisylnisha ta yak tse vyznachaiut? [Ranking of the armies of the world. Which army is the strongest and how is it determined?] eSSUIR <https://chas.news/current/reiting-armii-svitu-yaka-armiya-naisilnisha-ta-yak-tse-viznachayut>. (in Ukrainian)

Summary

Abakina I. E. lecturer of the department of professional psychology of the Educational and Scientific Humanitarian Institute of the National Academy of Security Service of Ukraine
Krapivina N. V. senior lecturer of the Department of Professional Psychology of the Educational and Scientific Humanitarian Institute of the National Academy of Security Service of Ukraine

MODERN IMAGE OF THE UKRAINIAN MILITARY IN THE CONDITIONS OF WAR

Introduction. The war being waged on the territory of Ukraine poses the task of forming and maintaining a positive image of Ukrainian servicemen. Study of the influence of the image on the nation's patriotic sentiments, the attitude of the international community to the events taking place in Ukraine in connection with the armed aggression of the Russian Federation. The effectiveness of conducting military operations and supporting veterans is an important task for increasing the effectiveness of countering military aggression by Russian Federation, protecting the sovereignty and territorial integrity of Ukraine.

The purpose of the article is to analyze the modern image of the Ukrainian military in the conditions of war on the territory of Ukraine and determine its impact on various aspects of public life. The article is aimed at identifying the positive and negative characteristics of the image of the military in the conditions of war, highlighting and characterizing the methods and psychotechnologies of imaging.

Research methods. To achieve the goal, a complex of interrelated theoretical methods was used:

analysis of scientific literature, comparison, systematization and classification obtained as a result of theoretical and empirical analysis of information.

Scientific novelty and practical significance.

Image can have both positive and negative effects. Thus, the positive image of the military, in particular, contributes to: the formation of favorable perception by citizens of their actions and contribution to victory; display of heroism and professionalism; awareness of the military's devotion to its people; strengthening patriotic sentiments and public support; strengthening of trust and respect for military personnel; activation of volunteer activities in support of the military.

The media image is formed thanks to the use of various psychotechnologies: image positioning through stories, quick delivery of information from the frontline; unambiguous interpretation of messages; forming relationships based on trust; demonstration of examples of heroism on the part of the military and their usual peaceful life; historical comparisons with the heroic past; publication of examples of mutual aid and support of the civilian population; virtual reality technologies (content/context reframing, positioning, positive news, media viruses, web waves, memes), etc.

The main methods of forming the image of the military in the media space include:

- - information reporting, where the media reflect real events and actions of the military, giving society the opportunity to see their achievements and risks;
- - expert commentary, when military experts and analysts consider the military aspects of countering armed aggression, providing context and clarification for the public;
- - special programs, thanks to which issues related to military life, training, experience and veteran integration are resolved;
- - emotional impression, as a result of which media can cause emotional reactions of viewers, depending on the information presented;
- - comparison with international standards, where the media can compare the Ukrainian military with their counterparts from other countries, influencing the perception of their professionalism and dedication.

Conclusions and perspectives. Analyzing the impact of the image of Ukrainian military personnel in the conditions of martial law, when aggression is carried out by the Russian Federation, it should be noted that the modern media space plays a key role in shaping the image of the military, and this has a great impact on various aspects of Ukrainian society.

The importance of the interplay between the image of the military and the patriotism of the citizens is that this joint dynamic can provide greater stability and unity of the nation in times of war. The analysis of positive and negative aspects of the image of military personnel will help in the development of recommendations for increasing the level of public support and, in turn, will contribute to ensuring the national security of the population of Ukraine.

The formation of the image of the military in the media space is facilitated by the use of a number of psychotechnologies that exert a certain influence on the consciousness and behavior of citizens who are in war conditions.

A successfully formed image of the military can also positively influence the support and integration of veterans after military service. Feelings of dignity and patriotism created by the media image can facilitate easier social adaptation and access to work for veterans. At the same time, a negative attitude towards the military can make their reintegration and social integration difficult.

The image of the Ukrainian military in the media space is an important factor affecting the psychological state of citizens, support for military operations, and social integration of veterans. Its accurate reflection and consideration help to support the national spirit, promote patriotism and strengthen the unity of the nation in difficult times.

Prospects for further research are the formation of a structural and functional model of impersonation of military personnel in peaceful life.

Key words: image; behavior; psychotechnologies; impersonation techniques; personal qualities.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Received/Поступила: 07.10.23.